

Hayatı Anlamlandırmada Kuşaklar Arası Farklılıklar: Üç Kuşak Karşılaştırmalı Analizi¹

*Differences between Generations in Meaning of Life: Comparative
Analysis of Three Generations*

Recep Yıldız* - Sadık Emecen**

Öz

Anlam arayışı, insanın doğumuyla başlayan ve bir ömür boyu devam eden bir süreçtir. Bu yüzden her insan olay, olgu ve nesneleri öznel bir yaklaşımla değerlendirerek hayatını anlamlandırmakta ve yaşam amaçlarını belirlemektedir. Bu bağlamda “değişen yaşam koşulları ve tecrübeleri sonucunda kuşaklar, hayatı yeniden anlamlandırmakta ve yaşam amaçlarını yeniden belirlemektedir” hipotezi test edilmektedir.

Araştırma kapsamında, İstanbul İli Maltepe İlçesi Atilla Uras Anadolu Lisesi örnekleminde çocuklar (527 öğrenci) ve bu çocukların ebeveynleri (258 kişi) ile büyükanne ve dedelerinden (79 kişi) oluşan 864 katılımcıya anket uygulanmıştır. Bu anketle; “hayatın anlam ve amacı nedir?”, “hayat nimet midir, zahmet midir?”, “hayatı anlamlandırma ve yaşam amaçlarını belirlemede etkili kişi ve kurumlar nelerdir?” gibi sorulara cevap aranmıştır. Bu şekilde kuşakların hayatı nasıl anlamlandırdığının tespit edilerek, ailenin rolünün karşılıklı olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bulgular hipotezi doğrularken genç kuşakların yaşamı anlamlandırma ve yaşam amaçlarını belirleme konusunda önceki kuşaklara göre daha kararsız bir yapıda olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat, Anlam, Üç Kuşak, Aile

1 Bu makale, “Hayatın Anlamı ve Beklentilerin Oluşumu Bağlamında Ailenin Yeri: (Atilla Uras Anadolu Lisesi Örneği)” isimli doktora tezinden uyarlanmıştır.

* Doç. Dr., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Öğretim Üyesi, receyildiz@hotmail.com

** Doktora Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, semecen28@hotmail.com

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 2 Temmuz 2019

Abstract

The search of meaning is a process which starts at birth, and goes on as long as one's life. That is why, each person gives meaning to his life evaluating events, facts objects with a subjective approach. In this context, the hypothesis of "Generations explain and give meaning to life again due to the changing conditions and experiences of life." is tested

In this research, a survey was conducted at Atilla Uras Anatolia Secondary School in Maltepe, a district in İstanbul, including children (527 school children), middle-aged people (258 their parents) and the elderly (79 grandparents) 864 people. In this context, the answers are sought for the questions as "What is the meaning and purpose of life?", "Is life blessing or troublesome?", "Who are the persons or what are the organizations to give meaning to life and explain it?" Thus, stating how generations give meaning to their lives, the role of family has been analysed. As findings have verified the hypothesis, it has been detected that young generations have less decisive structures than the old ones while giving meaning to life and stating their targets for their lives.

Keywords: Life, Meaning, Three Generations, Family

Giriş

Batı dünyasında kuşakların doğum tarihleri ve yaşadıkları dönemin özellikleri dikkate alınarak Sessiz Kuşak (1925-1945), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1961-1981), Y Kuşağı (1981-2000) ve Z Kuşağı (2001 sonrası) şeklinde sınıflandırmalar yapılmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de de bu sınıflandırmalar esas alınarak kuşakların özellikleri ve aralarındaki ilişkilerin analizine yönelik bir ilginin olduğu görülmektedir. Yine ailenin tarihi süreç içinde geleneksel ve geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş sürecindeki değişim ve dönüşümler ile aile yapısına etkileri ve sonuçları (aile üyelerinin özellikle kadın ve yaşlı rollerinde meydana gelen değişimler) üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda çocuklar, ebeveynler ve yaşlıların sorunları biyolojik, psikolojik ve sosyal yönleriyle analiz edilmektedir.

Sosyal hizmet disiplini de mikro, mezzo ve makro düzeyde kimi zaman kendisi kimi zaman da disiplinler arası bir yaklaşımla uygulama yapan bir meslek olarak danışanların biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden tam bir iyilik haline ulaşabilmelerine yardımcı olmaktadır. Her ne kadar sosyal hizmet disiplininde ergenler, yetişkinler ve yaşlı kuşakların dönemsel özelliklerinin belirlenmesi, sorunların tespiti, önlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik araştırma ve uygulamalar yapılıyor olsa da hayatın anlamı ve kuşakların hayatı nasıl anlamlandırdıkları konusunda yapılan çalışmalar oldukça azdır. Bu sebeple, sosyal koşullarda meydana gelen değişim ve dönüşümlerin kuşakların hayatı anlamlandırması üzerindeki etkilerini analiz etmek sosyal hizmet açısından önem arz etmektedir. Nitekim tarih boyunca filozoflar, psikologlar, psikiyatristler ve dinler hayatın anlamı ve bu anlam arayışının insanların yaşamı üzerindeki etkileri üzerinde durmuşlardır. Örneğin Albert Camus, Jean Paul Sartre gibi varoluşçu düşünce yaşamın anlamını insanın özgür seçimleriyle kendisinin belirlemesi ve bu seçiminin sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini vurgularken, dinler ise hayatın anlamının evrenin dışında olan zeki bir güç tarafından belirlendiğini belirtmektedirler. Yine hayatın anlamını;

- Frankl (1992: 45) “anlam aramak”,

- Freud (akt.: Göka, 2014: 119) “mutluluk”;
- Adler (2014: 11-15) “topluma hizmet”,
- Yalom (akt.: Göka, 103-104) “özgecilik”, “bir nedene adanmak”, “yaratıcılık”, “hedonist çözüm”, “kendini aşma”,
- Tolstoy (2015: 163-167) “iyilik”,
- İlahi dinler “Yaratıcı’ya kulluk etmek” olarak tanımlamaktadırlar (Sümer, 2015: 44, 81, 152).

Bu değerlendirmelerden elde edilen sonuç, hayatın anlamının insanın hem bireysel hem de toplumsal yönünü kapsayacak nitelikte olmasının gerekliliğidir. Nitekim hayatın anlamını “mutluluk” olarak belirleyen Eagleton’ın (2017: 118) gerçek anlamın anne, baba ve çocuk gibi yakınlarıyla olan ilişkide aranması gerektiğini belirtmektedir. Yine Harvard Üniversitesi tarafından 1939-2014 yılları arasında yapılan ve 75 yıl süren araştırma sonuçları da insanları sağlıklı ve mutlu kılan tek şeyin yani iyi bir hayatın ancak kaliteli ve tatmin edici ilişkilere sahip olmaktan geçtiğini ortaya koymuştur (Grant ve Glueck Study, 2014). Sosyal hizmet uygulaması birey, aile ve toplulukların kişiler, kişilerarası, sosyo-ekonomik ve politik güçlerinin artırılarak şartlarını geliştirme ve onlara yardım etme süreci (Barker, 1999 akt: Çıfci ve Uluocak, 2011: 100) olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler insanların anlamlı bir hayata sahip olmasının yaşam amaçlarının belirlenmesinde ve sorunların çözümünde katalizör görevi üstlendiğini göstermektedir. Aynı zamanda hayatın anlamının insanın hem bireysel hem de toplumsal yönünü kapsayacak bir niteliğe sahip olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan birçok kuram, perspektif ve yaklaşımlar,

- Sorunlara yönelik holistik bir yaklaşımı ifade eden “genelci yaklaşım” (Şahin, 2002: 105);
- Sistemlerin karşılıklı bağımlılığını ve bağlılığını, bu etkileşimlerin şu an problemi nasıl beslediğini değerlendiren “sistem kuramı” (Teater, 2014: 45);
- Birey ile çevresi arasındaki karşılıklı etkileşimlerin geliştirilmesi yoluyla bireyin çevresel değişimlere daha kolay uyum

sağlamasını ifade eden “ekolojik sistem yaklaşımı” (Acar ve Acar, 2002: 32);

- Sorunlara, kusurlara ya da sınırlılıklara odaklanmaktansa güçlere, becerilere, kaynaklara ve başarıya odaklanan “güçlendirme yaklaşımı” (Horejsi, 2015: 114; Teater, 2014: 49; Zastrow, 2014: 20);
- İnsanın tinsel yönünü dikkate alan “maneviyata duyarlı yaklaşım” (Yeşilkayalı, 2016: 228; Karataş, 2015: 9)

müracaatçıların hayatı anlamlandırmasına, yanlış anlamlandırmaların düzeltilmesine ve anlam dünyası üzerinde olumsuz etkide bulunan sosyal, psikolojik unsurların ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. Üstelik sosyal çalışmacılar, kişinin sahip olduğu anlam dünyası üzerinde etkili unsurları sorunların çözümünde güçlendirici bir kaynak olarak da kullanmaktadırlar.

Sonuç olarak bu çalışma kuşakların hayata bakışını analiz ederken aile başta olmak üzere çocuk, yaşlı vb. sosyal gruplara yönelik sosyal hizmet literatürüne katkı sağlaması ve aile kurumunun işlevselliği üzerinde etkide bulunan sorunların tespit ve çözümüne dair hem sosyal çalışmacılara hem diğer disiplinlerdeki araştırmacı ve uygulayıcılara yol göstermesi beklenmektedir. Ayrıca bir aile içinde yaşayan kuşakların hayatı nasıl anlamlandırdıklarının bilinmesi, aileye yönelik tehditlerin önceden fark edilerek koruyucu ve önleyici tedbirler alınması açısından sosyal politika yapıcılara da rehberlik edecektir. Dolayısıyla çalışmada önce hayatın anlam ve amacının belirlenmesinde ailenin rolüne yer verilmiş, sonra araştırmanın yöntemi ve bulguları değerlendirilmiştir.

Hayatın Anlam ve Amacının Tespitinde Ailenin Rolü

İnsanlar yaşamları için bir amaç tanımladıklarında genellikle deneyim ve günlük olaylardan kaynaklanan amaçlara eğilim göstermektedirler. Aşk, iş, din, kültür, intihar, ebeveynlik gibi geniş bir konu aralığında yapılan deneysel araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bulgular, insanların deneyimlerini şekillendiren ve anlamlı bir hayatın tanımı olarak anlaşılabilir dört ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Bir amaca sahip olmak; yararlı olduğunu hissetmek;

davranışlarının ahlaki olarak onaylanmış pozitif bir değere sahip olmasını hissetmek; özsaygı hissetmek ve bazı açılardan diğer insanlara göre daha iyi olduklarını hissedebilecekleri ve istenen tutumlara ulaşabilecekleri yollar bulmaktır (Stillman Baumeister vd', 2009 akt.: Demirel vd., 2012: 326). Diğer bir ifadeyle insanlar, "beden (duyum)", "başarı (kariyer)", "ilişki", "maneviyat"¹ alanlarında belirledikleri amaçları gerçekleştirmeye çalışmakta ve yaşadıkları çatışmaların çözümünde bu amaçları kaynak olarak kullanmaktadırlar. (Peseschkian, 1996 akt.: Demirel, 2013: 126).

Yine yaşam amaçları "içsel ve dışsal yaşam amaçları" olarak da sınıflandırılmaktadır. İçsel amaçlar kişisel büyümeyi, duygusal yakınlığı ve topluma hizmet etmeyi içerirken; dışsal amaçlar finansal açıdan başarılı olmayı, fiziksel çekiciliği ve toplumsal popüleriteye sahip olmayı içermektedir. İnsanın doğası ve ihtiyaçları, içsel amaçlarını; insanın ait olduğu toplumun ve kültürün isteklerinin karşılması da dışsal amaçlarını yaratmaktadır. Dolayısıyla insanların bir amaca bağlanması ve sürdürmesi varoluşlarını sürdürmesi açısından önemlidir; fakat belirlenen amacın içeriği, insanın mutluluğunu bir amaca bağlamaktan daha fazla etkilemektedir. Örneğin, kişiler arası ilişkileri geliştirme, kendini kabul etme, fiziksel zindeliğini koruma ve sürdürme, ihtiyacı olanlara yardım etme gibi amaçlar psikolojik sağlık üzerinde olumlu katkılar sağlarken, zengin olma, ünlü olma, çekici olma gibi dışsal amaçları sürdürmek ve ulaşmak ise psikolojik sağlığı olumsuz etkilemektedir. Bu açıdan içsel amaçların kendini kabul, kalıtım/ yakın ilişkiler, topluma katkı, fiziksel sağlık; dışsal amaçların ise ünlü olma/tanınma, çekicilik/ imaj ve maddi başarı/zenginlik

1 "İlişkisel amaçlar", bireylerin evlenecekleri kişide aradıkları özellikleri belirlemeleri, eşleri ve yakın çevreleri ile nasıl bir yaşam geçireceklerine ilişkin planlama yapmaları; "kariyer (başarı) amaçları", bireylerin yaşamları boyunca hangi işlerde çalışacaklarına ve nasıl bir ilerleme göstereceklerine ilişkin planlama yapmaları; "maneviyat amaçları", insanların hayatlarında ne için çaba göstermeleri gerekebileceğine dair nihai bir vizyon belirlemede dini inançları temel almaları; "bedensel (duyum) amaçlar" ise, bireylerin bedenlerini rahatlatmak için hangi sporlarla ve hobilerle uğraşacaklarına dair planlara sahip olmaları anlamına gelmektedir (Peseschkian, 1996 akt.: Demirel, 2013: 126).

gibi amaçları kapsadığını ifade etmektedir. Bu ise bir yönüyle sosyalleşmeyi zorunlu kılmaktadır (Kasser ve Ryan, 2003 akt.: İlhan, 2009: 11-14).

İnsanın toplumsal değerleri içselleştirerek sosyalleşmesi sürecinde ise en etkin role sahip olan sosyal kurum ailedir. “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (TDK, 2005: 45) olarak tanımlanan aile, toplumun ayrılmaz bir parçasıdır ve doğal olarak toplumun sosyal yapısına, değerlerine ve normlarına bağlıdır. Bu sosyal ve kültürel değerler zaman içinde ve toplumdaki topluma değiştiği (Kağıtçıbaşı, 2010: 169) için aile hem yapısı ve hem de işleyişi bakımından zaman ve mekân boyutlarında çok farklılıklar gösteren bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır (Sayın, 1990: 2). Pek tabiidir ki bu durum ailenin bakım, koruma, güvenlik, eğitim, sosyalleşme, üretim gibi birçok fonksiyonlarında da değişimler meydana getirmiş; aile bu fonksiyonlarından bazılarını ya tamamen ya da kısmen başka sosyal kurumlara devretmek zorunda kalmıştır. Buna rağmen aile hala neslin devamı ve cinsel davranışların düzenlenmesi, bakım ve koruma, sosyal, psikolojik, eğitim, kültürel aktarım, çocukların sosyalleşmesi ve çocuklara verilen duygusal ve manevi destek başta olmak üzere birçok fonksiyonuyla işlevselliğini korumaya devam etmektedir. Ancak yaşanan toplumsal koşullar ve teknolojik gelişmeler sonucunda ailelerde meydana gelen değişimler, kuşakların hayata bakışı ve ona yüklediği anlam üzerinde de etkili olmaktadır.

İnsan anlam üreten varlıktır. Anlam arayışı da insanın doğuştan sahip olduğu güdülerden biridir ve öznel bir karaktere sahiptir ki insanlar ortaya çıkan yeni durumları, onlarla etkileşimde buldukları, başkalarıyla ilişkilendirdikleri veya geçmiş yaşantıları ışığında değerlendirdikleri için anlamlı bulmaktadırlar (Aydın vd., 2015: 42). İnsanlar değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilmek için bilgi, yaş, eğitim, sosyal çevre, değerler, inançlar, zaman ve şartların etkisiyle anlam dünyası ve yaşama amaçlarını değiştirmektedir. Alfred Schutz’un (akt.: Slattery, 2007: 234) belirttiği gibi kişiden kişiye farklılaşan bu anlamlandırmalar sosyal dünyadaki değişime katkı sağlamaktadır. Anlam dünyasının bu

özelliklerinde de görüldüğü gibi kuşaklar zamanın koşullarına bağlı olarak hayatı yeniden anlamlandırmakta ve buna uygun davranış geliştirmektedirler.

Doğuştan sahip olduğu güdülerden biri oluşuyla insanlar hayatlarının amaçlarını belirlemek için anlam aramaktadırlar. Frankl'a (1992: 46-50) göre insanların anlam arayışları durdurulduğu takdirde "*varoluşsal engellenme*" ortaya çıkmaktadır. Bu durum da zamanla "*noojenik nevroz*" adı verilen bir anlamsızlık krizine sebep olmaktadır. Varoluşsal boşluğunu doldurabilmek yani hayata bir anlam verebilmek için üç yol vardır. Birincisi; bir eser yaratmak veya bir iş yapmaktır; ikincisi; bir insanla etkileşime girmek ya da bir şeyler yaşamaktır; üçüncüsü başımıza gelen acılı hallere karşı tavır geliştirmektir. Dolayısıyla insanlar sorumlu ve özgür olmasının yanında sevgiyle de donatıldığından iyilik, doğruluk, doğayı sevmek, insanı sevmek yaşama anlam katan değişkenlerdir. Buna ilişkin olarak sosyalleşme, kişinin üyesi olduğu toplumun veya aile başta olmak üzere sosyal grupların beklentilerine uyum sağlayarak davranışları öğrendiği, oluşturduğu ve değiştirdiği bir etkileşim süreci (İsen ve Batmaz, 2006: 20; Bilgin, 2003: 351; Giddens ve Sutton, 2014: 254; Jary ve Jary, 1991: 452) olarak tanımlanmaktadır. Ki, bu süreç, farklı kuşakların birbirleri arasındaki iletişim ve etkileşim üzerinde etkili olduğu gibi kuşakların hayata bakışını, zorluklarla baş etme becerisini ve birbirlerinden beklentilerini etkilemektedir. Başka deyişle bireysel anlamda yaşanan anlam krizleri mikro ve mezo planda birey ve ailenin yaşam doyumunu, makro planda ise toplumun huzur ve mutluluğunu olumsuz etkilemektedir. Mikro planda yaşanan anlam krizi bireyleri kaygılandırmakta, yalnızlaştırmakta, yaşamdan kopmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak da sağlam bir kişilik yapısına sahip olması, topluma katkı sağlaması ve üretken olması beklenen kişiler, tüketen ve desteklenmesi gereken kişiler haline gelmektedirler. Diğer taraftan sosyalleşme sürecinin aile ve yakın çevresi tarafından sağlıklı yönetilememesi de kuşaklar arası çatışmalara, değerlerin aşınmasına, aile parçalanmasından bağımlılık ve suçluluğa kadar birçok sosyal soruna sebebiyet vermektedir. Kuşkusuz bu süreç sadece bireyin veya ailenin kontrolünde olan

bir süreç değildir. Akran ilişkileri, öğretmenler, medya ve özellikle de günümüzde dijital nesil olarak adlandırılan kuşaklar üzerinde internet ve sosyal medyanın etkisi her geçen gün artmaktadır ve bütün bunlar da sosyalleşme sürecine etkide bulunan unsurlardandır.

Bulgular

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma modeli olarak nicel araştırma tekniklerinden anket tercih edilmiştir. Nene-dede, ebeveyn ve velileri tarafından izin verilen ergenlerden oluşan üç farklı kuşağa uygulanan, yirmi altı sorudan oluşan anketin soru ve seçenekleri (anket formu), araştırmacılarca hipotez ve literatür dikkate alınarak hazırlanmıştır. İstanbul Atilla Uras Anadolu Lisesi'nin bağlı bulunduğu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Valiliği'nden izinlerin alınması amacıyla 25 Şubat 2019 tarihinde başlayan süreç, Yalova Üniversitesi'nden Etik Kurulu Raporu'nun temini, resmi izinlerin alınması, anket yapılacak özellikle anne babalar ve büyük ebeveynlerin tespiti ve anketlerin uygulanması aşamalarının sonunda 29 Mayıs 2019 tarihinde tamamlanmıştır. Üç kuşağa da aynı anket uygulandığından dolayı -soruların çoğunluğu her kuşağa sorulsa da- her soru her kuşağa sorulmamıştır.

Kuşakların anketlere samimi ve güvenilir cevap vermesini sağlamak üzere önceden anketin amacı hakkında bilgi verilmiş ve resmi makamlarca verilen izinler arz edilmiştir. Anketler ergenlerin tamamına okulda uygulanmıştır. Ebeveynlerin çoğunluğuna ise veli toplantılarında ve iki görüşmeler sırasında okulda; bazı ebeveynler ve yaşlı kuşaklara ise randevu alınarak evinde anket uygulanmıştır. Katılımcılar, araştırmamızın hitap ettiği kitleyi dikkate alarak rastgele seçilmiştir. Ebeveyn ve öğrencilere yönelik okulda yapılacak anket çalışmasında okul rehber öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinden; evlerdeki ebeveyn ve yaşlı kuşaklara yapılacak anket çalışmasında ise sorumluluk sahibi gönüllü öğrencilerden destek alınmıştır. Öğrencilerin 18 yaşın altında olması sebebiyle de etik açıdan ailelerinin izni gerekli olduğundan yine İstanbul Valiliği tarafından onaylanan veli izin dilekçesi, öğrenciler

vasıtasıyla ailelere gönderilerek imzalatıldıktan sonra araştırmacı tarafından toplandıktan sonra anket uygulamasına başlanmıştır.

Çalışmanın evreni İstanbul ilidir. İstanbul farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla Türkiye'nin farklı bölgelerden gelen insanların ikamet ettiği bir şehirdir. Dolayısıyla bu şehirde yaşayan nene-dedeler, ebeveynler ve ergenlik çağındaki çocukları araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. Tüm evrendekilere ulaşmak mümkün olmadığı için de İstanbul İli Maltepe İlçesi Atilla Uras Anadolu Lisesi'nin öğrencileri, ebeveynleri ve onların dedeleri ve büyükanneleri örneklem olarak alınmıştır. Zira, 425 erkek ve 440 kız öğrenciye sahip olan lisenin öğrencileri farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahiptir. Geçmiş yıllarda Türkiye'nin farklı illerinden gelerek İstanbul'a yerleşen bu aileler, Maltepe başta olmak üzere Kartal, Pendik, Tuzla, Ataşehir ve Sancaktepe ilçelerinde ikamet etmektedirler. Bu sebeple farklı ilçelerde ikamet eden ve farklı sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklere sahip Atilla Uras Anadolu Lisesi öğrencileri, anne-babaları ve nene-dedelerine uygulanacak anket çalışması ile kuşaklar açısından hayatın anlamına dair kapsamlı bilgiler elde edebileceğimiz düşünülmüştür.

Anket yöntemiyle toplanan veriler Statistical Package For Social Sciences (SPSS) programı kullanılarak hem bağımsız değişkenler hem de çapraz ilişkiler açısından analiz edilmiştir. Yüzde 5 anlamlılık değeri üzerinden değerlendirilen tablolardan bu çalışmaya aktarılanların anlam değeri, $P=,000$ ' dır.

Araştırma kapsamında hazırlanan anket 864 kişiye uygulanmıştır. Bu kişilerin 527'si (%61) öğrenci, 258'i (%29,8) öğrencilerin orta kuşak ebeveynleri, 79'u (%9,1) ise öğrencilerin nene ve dedelerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %37,38'i (197) 9.sınıf, %29,22'si (154) 10.sınıf, %30,55'i (161) 11.sınıf ve %2,85'i (15) 12.sınıf öğrencisidir. Katılımcıların 524'ü (%60,6) kadınlardan ve 340'ı (%39,4) erkeklerden oluşmaktadır. Yaş ve öğrenci ile yakınlık derecesine ilişkin bilgiler ise Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Yaş ve Yakınlık Dereceleri

Yaşı	14-19 Öğrenci	527	61,0	Öğrenci ile yakınlığı	Öğrencinin kendisi	527	61,0
	25-46 arası	198	22,9		Anne	181	20,9
	47 ve üstü	139	16,1		Baba	77	8,9
					Dede-Nene	79	9,1
	<i>Toplam</i>	<i>864</i>	<i>100,0</i>		<i>Toplam</i>	<i>864</i>	<i>100,0</i>

Yapılan araştırma kapsamında elde edilen bulgular “Hayata Dair Düşünceler ve Geliştirilen Tavırlar” ve “Hayatı Anlamlı Kılan Sosyal Kurumlar ve Hedefler” başlığı altında verilmiş ve değerlendirilmiştir.

1. Hayata Dair Düşünceler ve Geliştirilen Tavırlar

Tarih boyunca insanlar hayatın anlamını kavramak için arayışa girmişler; felsefe, psikoloji, teoloji, psikiyatri gibi disiplinler aracılığıyla “insanın anlam arayışı ile sorunları” arasında ilişki kurarak, sorunlara çözüm üretmek ve yaşam doyumu artırmak için araştırmalar yapmışlardır. Genel olarak yaşamını anlamlandırın ve gelecekle ilgili yaşam amaçları belirleyen kişilerin sağlıklı kişilik yapısına sahip oldukları ve yaşamdan aldıkları doyumun diğer insanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. O nedenle çalışmada “*hayatın anlam ve amacı hakkındaki düşünceniz nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Tüm katılımcıların %35,5’i insanın kendi amaçlarını kendisi belirleyerek, kendi yaşamını anlamlandırması gerektiğini belirtmişlerdir. “Hayatın kendi içinde bir anlamı vardır, o anlamı bilerek yaşamak gerekir” diyenlerin oranı %28; insanların başıboş yaratılmadığını, yaptıklarından sorumlu tutulacağını bilerek yaşaması gerektiğini belirtenlerin oranı da %27,7’dir. Yaşamı anlamsız görerek hayatın tadını çıkarmayı yaşam amacı olarak belirleyenlerin oranı ise %7,9’da kalmıştır. Bu istatistiklere göre katılımcıların çoğu yaşamın bir anlamı olduğuna inanmakta ise de bu anlamı, yaşam amaçlarını belirleyip insanın bizzat kendisinin oluşturmasını vurgulamakta; amaçları belirlerken de kendisine, topluma ve Yaratıcısına karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmesi düşüncesini ileri sürmektedirler.

İnsanların kendi yaşam amaçlarını kendisinin belirleyerek hayatı anlamlandırması gerektiği düşüncesinde genç kuşaklar (%41,7), ebeveynler (%27,9) ve yaşlı kuşaklardan (%19) daha ileridedir. Buna mukabil insanın başıboş yaratılmadığını ve bir gün yaptıklarından sorumlu tutulacağını bilerek yaşaması gerektiğini belirtenlerin oranı ise öğrencilerde %21,1 iken ebeveynlerde %36'ya, nene-dedelerde ise %44,3'e yükselmektedir. Yine başıboş yaratılmayıp hesaba çekileceğini kabul edenler arasında en düşük orana sahip (%21,1) genç kuşak -öğrenciler-, hayatı anlamsız ve anlam aramayı da boşuna bir çaba gördüğünden dolayı hayatın tadını çıkarmayı tercih edenler arasında en fazla orana (%10,8) sahiptir (diğer kuşaklar %3).

Kuşakların *hayat karşısında nasıl bir tavır geliştirdiklerini* belirlemek amacıyla "Sizce hayatın temel göstergesi nedir?" şeklindeki sorumuza tüm katılımcıların %51,3'ü (443 kişi) "hayat, iyi ve kötü yönleriyle bir bütündür; güzel bakmak gerekir" diye belirtmişlerdir. Onu takip eden "problemsiz bir hayat düşünülemez, sıkıntılara karşı sabırla mücadele etmek gerekir" seçeneği %31,4'lük (271 kişi) bir orana sahiptir. "Hayat, sıkıcı, meşakkatli, bıktırıcı; katlanmaktan başka çare yok" seçeneği ise %8,2 (71 kişi) ile en az tercih edilen olmuştur. Bu veriler göstermektedir ki kuşaklar kimi zaman hayata karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olsalar da hayatı iyi ve kötü yanlarıyla bir bütün olarak görmekte ve karşılaşılan sorunların çözümü için sabırla mücadele etme gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Bu da kuşakların hayata karşı iyimser bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Hayatın temel göstergeleri ile kuşaklar arası ilişkide dikkat çeken nokta ise birbirlerine yakın olmakla birlikte, problemsiz hayat olamaz, sabırla mücadele gerekir (%33,3) ve hayat iyi-kötü yönleriyle bütündür, güzel bakmak gerek (%55,8) düşüncesinde orta kuşağın, genç ve yaşlı kuşaktan önde olmasıdır. Buna mukabil hayat güzel ve canlıdır, doya doya yaşamak gerekir düşüncesinde (%6,6) ise sona kalmaktadır. Bu da genç ve yaşlı kuşakların hayattan tat almayı ama orta kuşağın iyi ve kötü yönleriyle mücadeleyi öncelediklerini ortaya koymaktadır.

Dikkat çeken başka bir tercih de -grup içinde tercih oranı az ol-

makla birlikte- genç kuşak arasındaki “hayat, sıkıcı, meşakkatli, bıktırıcı; katlanmaktan başka çare yok” düşüncesinin %11,6’lık oranla orta (%2,7) ve yaşlı (%3,8) kuşaktan yüksek oranlara sahip olmasıdır.

Yukarıdaki soruyla bağlantılı olarak katılımcılara *hayata karşı iyimser ya da karamsar* olup olmadıklarını ölçmek için yöneltilen soruda, hayatın nimet, fırsat ve imtihan olduğu yaklaşımı tüm kuşaklarda en çok işaretlenen görüştür. 14-19 yaş lise öğrencileri arasında %52,6, orta kuşak ebeveynler arasında %70,5 ve nene-dedelerden oluşan kuşak arasında da %69,6 oranında görülmektedir. Dini değerlerin, orta ve yaşlı kuşak insanların hayatında daha etkili olduğu ya da genç kuşaklarda değer kaybettiği anlamına gelmektedir. Dünyayı “acılarla, dolu bir yer” olarak gören Schopenhauer (2007: 10) gibi hayata karşı karamsar bir bakış açısının genç kuşaklarda (%19,9) diğer kuşaklara göre (dede-nene %10,1 ve anne-baba %6,2) daha yüksek olması da bu durumu destekler niteliktedir. Yine diğer kuşaklara göre genç kuşaklar, hayatın fırsatlar sunan bir zenginliğe sahip olduğu görüşünde ilk sıradadır (%15,9) ki yaşlı kuşağa doğru bir düşüş görülmektedir. Buna karşın hayatı yardımlaşmanın, iyiliğin, erdemin galip geldiği bir süreç olarak algılamada tam tersi bir durum söz konusudur; genç kuşağa geldikçe oran düşmektedir (yaşlı kuşakta %15,2, orta kuşakta %12,4 ve genç kuşakta %9,1).

Hayatın anlamının öznel bir karaktere sahip olması, dünyada yaşayan insanlar kadar farklı anlamların var olduğu anlamına gelmektedir. Anlamlandırılan kişi, kendince en isabetli ve doğru anlamlandırmayı yaptığını düşüneceğinden insanlar kimi zaman bireysel, kimi zaman toplumsal kimi zaman da hem bireysel hem toplumsal amaçlara yönelik olarak anlam dünyasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda tüm katılımcı ya da kuşaklar için *hayatı anlamlı kılan şeyler*; bireysel amaçları gerçekleştirirken güven, sevgi, nezaket, hürmet ve hoşgörü gibi toplumsal değerlere riayet etmek, en çok tercih edilen görüş olmuştur (%36,5 - 315 kişi). Onu %28,2 (244 kişi) ile erdemli olmak ve erdemli insanlardan oluşan bir toplum meydana getirmek için çaba harcamak; %22 (190 kişi) oranıyla da kendi bireysel yaşam kalitesini artırmaya çalışmak izlemiştir. En

az tercih edilen ise %11,2 (97 kişi) oranıyla haksızlıklarla mücadele etmektir. Genel olarak insanlar bireyselliklerine ve özgürlüklerine toplumsal değerler içinde anlam kazandırmayı arzu ettikleri söylenebilir.

Hayatı anlamlı kılma çaba ve yolları açısından kuşaklar arasındaki ilişkide; tüm kuşakların önceliği bireysel amaçlarını gerçekleştirirken güven, sevgi, nezaket, hürmet ve hoşgörü gibi toplumsal değerlere riayet etmektir (genç kuşak %33,8, anne-baba kuşağı %41,1 ve yaşlı kuşak %39,2). Aralarındaki fark ise hayatını anlamlı kılmak için genç kuşağın ikinci dereceden önem atfettiği ve çaba gösterdiği kendi bireysel yaşam kalitesini arttırmaya çalışmanın (%30,4), diğer kuşaklarda son sıraya düşmesidir (anne-baba %9,7 ve nene-dede %6,3). Orta ve yaşlı kuşaklar ise hayatı anlamlı kılan şeyler arasında ikinci sırada, erdemli olmak ve erdemli insanlardan oluşan bir toplum meydana getirmek için çaba harcamaya yer vermektedir (orta kuşak %36,8 ve yaşlı kuşak %36,7). Genç kuşak için bu çaba üçüncü sıradadır (%22,8). Bu durum genç kuşaklarda bireyselleşme eğilimiyle beraber hayata tutunma çabasının ve henüz aileye olan bağımlılıktan kurtulamamış olmanın etkisi vardır. Kendi yaşam kalitesini arttırmaya çalışacağını belirtenler içinde öğrencilerin %30,4 oranıyla, orta kuşak ebeveynler (%11,1) ve yaşlı ebeveynlere (%5,8) göre en yüksek orana sahip olması da bunu desteklemektedir. Aynı şekilde bu durum orta ve yaşlı kuşaklarda toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın arttığını da göstermektedir ki toplumda var olan sorunların çözümü konusunda yaşın ilerlemesine de bağlı olarak hayatta statüsüne uygun rol oynamanın sorumluluk duygusuyla ilişkisini ortaya koymaktadır.

Yaşam doyumu, kişinin yaşamdan ne istediği ile ne elde ettiğinin karşılaştırılmasından elde edilen sonuç (Neugarten ve ark., 1961: 134) olarak tarif edilmektedir. Bu sebeple bireyin yaşama olumlu bakıp yaşamını anlamlı hale getirmesinde “kişilerin temel ihtiyaçlarının, sosyal beklentilerinin karşılanması, kişinin yaşadığı toplumun sunduğu fırsatlardan yeteneklerini kullanarak faydalanması” (Yıldırım ve Şahin, 2015: 74) gerekmektedir. Dolayısıyla kuşaklar, hayatın olumlu/olumsuz algılanan durumları karşısında kendilerini eğitimleri, geçmiş yaşantıları ve insanlarla ilişkile-

rini dikkate alarak yeniden konumlandırmaktadırlar.

Öğrenciye yakınlığına göre de kuşakların hayat karşısındaki konumlanışına baktığımızda yapmaktan zevk alınan uğraşısı olan ve üretmekten hoşlanan kişi profili anne/babalarda %36,8, öğrencilerde %31,7 ve nene-dedelerde %20,3 oranına sahiptir. Toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın ise yaş ilerledikçe arttığı görülmektedir (öğrencilerde %9,3, anne-babalarda %22,1 ve nene-dedelerde %32,9). Buna karşın genç kuşaklar (%21,3) diğer kuşaklara göre (anne-baba %2,7 ve nene-dede %3,8) ruhsal bir boşluk içindedirler.

2. Hayatı Anlamlı Kılan Sosyal Kurumlar ve Hedefler

İnsanoğlu kuşkusuz aile içine doğmaktadır. O sebeple aile toplumun temeli olarak kabul edilmekle birlikte kimilerine göre birincil kimilerine göre de ikincil sosyalleştirme aracıdır. Anne ve baba ile başlayan ilişki ve etkileşimlerle başlayan sosyalleşme sürecine zamanla, yakın çevre, akran grupları, okul, medya ve özellikle son yıllarda hayatımızın her alanına dâhil olan internet ve sosyal medya da katılmaktadır. Kuşakların hayatı anlamlandırması üzerinde etkisi olan kurumların belirlenmesi amacıyla sorulan "Hayatı anlamlandıran temel kurum sizce hangisidir?" sorusuna toplamda en çok %47,2 (408 kişi) ile aile ve yakın çevre belirtilmiştir. Onu %28,5 (246 kişi) ile eğitim ve kültür; %10,2 (88 kişi) ile din, %9,4 (81 kişi) ile de ekonomi, bilim ve teknoloji takip etmektedir. Siyaset ve medya hayatı anlamlandırmada sadece %2,2 oranında yer bulmaktadır. İstatistikler değerlendirildiğinde eğitim ve güvenlik gibi birçok fonksiyonunu genel olarak başka kurumlara devretmiş olsa da sağladığı sevgi, şefkat ve destek ortamı ile aile ve yakın çevrenin, dini ve milli kültür ve değerlerin gelecek nesillere aktarım sürecinde hala etkin olduğu görülmektedir.

Hayatı anlamlandıran kurumlar ile üç kuşak arasındaki ilişkiyi gösteren istatistiklerde ise en çok belirtilen aile ve yakın çevre, nene-dede kuşağında %53,2; anne-baba kuşağında %50,8; genç kuşaklarda ise %44,6'dır. Genç (%29,4) ve orta kuşak (%30,2) için eğitim ve kültür ikinci sırada hayatı anlamlandıran öneme sahipken; yaşlı kuşakta ikinci sırada din (%30,4) yer almaktadır. Bilim

ve teknoloji genç kuşakların hayatına (%13,1) diğer kuşaklara nazaran daha fazla anlam katmaktadır (anne-baba %4,7 ve nene-de-de %0,0).

Her insan anlamlı bir hayata sahip olmak ve yaşamından doyum sağlamak istemektedir. Bazı insanlar maddi hedeflere yönelerek bu hedeflere ulaştığında psikolojik ve manevi olarak da mutlu olacağını düşünmektedirler. Bazı insanlar ise psikolojik veya manevi tatmin aramakta ve temel ihtiyaçlarını karşıladığı müddetçe maddi değerlere fazla önem vermemektedirler. Kuşakların gelecekte nasıl bir hayat yaşamak istediklerini belirlemek üzere "hayatınızdaki en büyük arzunuz nedir?" sorusu sorulmuştur. Katılımcılar bu soruda %73,5 (635 kişi) oranıyla sağlıklı ve huzurlu bir hayat sürdürmek istediklerini belirtmişlerdir. Onu her istediğini alabilecek kadar zenginliğe ulaşmak (%9,5 - 82 kişi); toplumun sorunlarıyla ilgilenmek (%6,8 - 59 kişi) ve tanınan şan ve şöhretli bir hayata sahip olmak (%4,1 - 35 kişi) izlemiştir.

Arzulanan hayat ile üç kuşak arasındaki ilişkide ise yaş ilerledikçe sağlıklı ve huzurlu yaşam tercihinin artış gösterdiği görülmektedir (genç kuşak %62,4, orta kuşak %90,7 ve yaşlı kuşak %91,1) ki tüm kuşaklarda en çok tercih edilendir. Buna karşın tüm katılımcılarca çok az tercih edilmekle birlikte şöhret sahibi tanınan biri olmak arzusu ile (genç kuşak %5,7, orta kuşak %1,6 ve yaşlı kuşak %1,3) toplumun sorunlarıyla ilgilenmek arzusu (genç kuşak %8,5, orta kuşak %4,7 ve yaşlı kuşak %2,5) yaş ilerledikçe düşmektedir. Genç kuşaklarda her istediğini alabilecek bir zenginliğe ulaşmanın (%13,5) diğer kuşaklara nazaran (orta kuşak %3,1 ve yaşlı kuşak %3,8) daha fazla arzulandığı görülmektedir.

Yaşamdan alınan doyumunu artıran şeyler arasında insanlar için psikolojik ve manevi tatmin sağlayan hususlar önemli yer tutmaktadır. Bu kapsamda *hayattaki en büyük hedef* ile öğrenci ve yakınları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başarılı olma, dünyadan tat alma ve eğlenmede yaş ilerledikçe düşen bir oran ortaya çıkmaktadır (öğrenci grubunda %52,8, orta kuşak ebeveynlerde %8,5 ve büyük ebeveynlerde %6,3). Oranlar değerlendirildiğinde "başarılı olmak ve dünyadan tat almak ve eğlenmek" seçeneğinin büyük oranda genç kuşaklar tarafından belirtildiği görülmekte-

dir. Orta kuşak (%61,2) ile nene-dedelerin (%45,6) ise hayattaki en büyük hedefleri, çocuklarını ve torunlarını ahlaklı ve başarılı bireyler olarak geleceğe hazırlamaktır. İnancına uygun bir yaşam sürerek öbür dünyaya hazırlanma ise genç kuşağa doğru giderek azalma görülmektedir (nene-dede %38, anne-baba 14,7 ve öğrenciler %10,2). Buna mukabil herkes tarafından sevilen, sayılan, kabul gören, güvenilen biri olmak hedefinde tam tersidir; genç kuşağa doğru giderek artmaktadır (nene-dede %5,1, anne-baba 13,6 ve öğrenciler %19,2).

Hayata dair düşünceler ve geliştirilen tavırlara bakıldığında genç kuşaklar önceki kuşaklara göre daha bireysel bir bakış açısına sahiptirler. Ayrıca genç kuşakların önceki kuşaklara göre din ve değerlerden uzaklaşma eğiliminin varlığı ya da onların dini ve kültürel değerler ile mevcut yaşam koşulları arasında bocaladıkları görülmektedir. Bu durum üzerinde bir yönüyle, baskıcı ebeveyn stilleri ve ebeveynlerin inandıkları değerler ile yaşadıkları hayatın farklı olması etkindir, denilebilir. Zira bu etken ergenlik dönemindeki çocukların anne-babalarını taklit ederek öğrenmesini engellediği gibi değerlerden uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir.

Bireysel yaşam kalitesini artırmaya yönelik çabaların gençlerde hayatı anlamlandırıldığı kadar orta ve yaşlı kuşaklarda bir etkisinin olmadığı; buna karşın yaş ilerledikçe güven, sevgi, nezaket, hürmetin, erdemli olmanın ve erdemli toplum olmaya dönük çabanın ön plana çıktığı da saptanmıştır. Bun bağlamda yaşam koşulları ve sorunlar karşısında kuşakların kendini konumlandırması farklı şekillerde olmaktadır. Yapmaktan mutlu olduğu uğraşısı olan ve üreten insanların yaşam doyumları yüksektir ve hayata yönelik olumlu bir bakış açısına sahiplerdir. Aynı şekilde toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmak, problemi olanlara yardımcı olmak, hedeflerine ulaşmada başarılı olmak da aynı etkiye sahiptir. Dolayısıyla bu kişilerin, aile üyeleri ve toplumla ilişki ve etkileşimleri sağlıklıdır. Sorunların oluşmasını engelleyecek koruyucu ve önleyici tedbirleri kendi hayatlarında aldıkları gibi sorunlar oluştuğunda da bireysel olarak veya kurumsal destek alarak karamsarlığa düşmeden sorunlarını çözebilecek özgüvene ve potansiyele sahiplerdir. Zira hayatta başarılı olamamış, sosyal

ilişki ve etkileşimlerinde sosyal bir ağa sahip olmayan ve dolayısıyla aile ve akran desteği gibi yeterli destek mekanizmalarına sahip olmayan kişiler sorunlarıyla baş başa kalarak karamsarlığa düşmektedirler. Zamanla yalnızlaşan ve içine kapanan bu kişiler sorunlarına yalnız başına çözüm üretemeyeceğinden hayatından da tat alamayacaktır. Diğer bir ifadeyle yaşam doyumunu azalacaktır. Bu açıdan yapmaktan zevk alınan ve faydalı şeyler üretmek, insanları yaşama bağlayan ve yaşam doyumunu artıran bir husustur.

Bulgular toplumda var olan sorunların çözümü konusunda yaş ilerledikçe sorumluluk duygusuyla beraber ve bir yönüyle sivil toplum örgütlenmelerine ve dezavantajlı grupların sorunlarına yönelik bir ilginin de varlığını göstermektedir. Fakat bu konuda yaşlı kuşakların aktif yaşlanmasına imkân vermek üzere geçmiş tecrübelerini değerlendirmek suretiyle hizmet edecekleri ortam ve imkânların hazırlanmasına, projelerin oluşturulmasına kısaca onlara rehberlik edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca genç kuşakların 1/5'inin ruhsal bir boşluk içinde olduğunu bildirmeleri, ergenlerin değerler ile mevcut yaşam koşulları arasında gelgitler yaşadıkları, kimi zaman aileden kaynaklanan sebepler kimi zaman da gelecekle ilgili kaygıları sebebiyle yaşamdan tat almamış olduklarını göstermektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Kuşakların hayata bakışı konusunda ailenin rolünü belirlemek üzere yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular tarafımızca aşağıda şekilde değerlendirilmiş ve sonuç çıkarılmıştır.

İnsanlar olay, olgu ve nesnelere etkileşimde buldukları, başkalarıyla ilişkilendirdikleri veya geçmiş yaşantıları ışığında değerlendirdikleri için anlamlı bulmaktadırlar (Öcal, 2010 akt.: Aydın vd., 2015: 42). Bu durum hayatın da öznel bir yaklaşımla değerlendirildiği anlamına gelmektedir. Hayat, mutlu olmak, başarılı olmak, sevmek ve sevilmek, varlığa ulaşmak anlamında bir nimet iken; insanın kendini ve yaratılışın anlam ve amacını keşfetmesi, kendini geliştirmesi, topluma yararlı olması, öldükten sonra da hatırlanması ve ölümden sonraki hayatı kazanması için insa-

na fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte insanlar kendisinden, toplundan, evrende meydana gelen doğa olaylarından kaynaklı sorunlar yaşamaktadır. Veriler de insanların hayata bir bütün olarak baktıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda hayatın hem fırsatlar sunan bir zenginliğe sahip hem de sıkıntı, acı, savaş, afet, ölümlerle dolu oluşuna yönelik bakış açısının öğrencilerde yüksek oranda dile getirilmesi, onların hayat karşısında gelgitler yaşadığına; hayata dair bıkkınlığın varlığı ise yeni neslin hayat karşısındaki kararsızlığına bir gösterge olarak görülebilir. İyilik yardımlaşma ve erdemli davranışların hayata hâkim olduğu görüşünün yaşlı kuşaklara yaklaştıkça kabul görmesi de yaş ilerledikçe insanların olgunlaştığı ve toplumsal yönelimlerinin arttığını vurgulamaktadır.

Ebeveynler ve yaşlı kuşaklara göre genç kuşakların daha bireysel bir bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte sayıları az (%20) olmakla birlikte genç kuşakların ruhsal bir boşluk içinde olduklarını ve yaşamdan tat alamadıklarını ifade etmeleri ergenlerin sorunlarına yönelik danışma ve rehberlik hizmetlerin hem yaygınlaştırılması hem de erişilebilir olmasını gerektirdiği kadar yardım almanın normal bir durum olduğu konusunda farkındalık oluşturulması ve özendirilmesine de ihtiyaç bulunmaktadır. Aksi takdirde sorununun ne olduğunu sağlıklı bir şekilde tespit edemeyen ergenler çözüm bulmakta da zorlanacaktır. Bu da ya sorunları çözmekten ziyade unutmak amacıyla bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmaktan suça yönelmeye ya da içe kapanarak yalnızlaşmaya ve hatta intihara kadar giden bir sürecin başlamasına sebep olabilecektir. O nedenle hayatı anlamlandırma ve yaşam amaçlarını belirlemede en etkin ve ilk sırada yer alan aile ve yakın çevre her daim değerini ve konumunu korumaktadır. Zira aile içine doğan insan yaşamının ilk anlarında önce annesini, sonra babasını, daha sonra da diğer aile üyelerini tanımaktadır. Kardeşler, nene ve dedeler, diğer akrabalar insanların hayatı anlamlandırması ve yaşam amaçlarını belirmesinde etkili olsa da anne ve babaların yeri apayrıdır. Nitekim çocukluğun ilk yıllarında anne ile bebek arasındaki sıcak, samimi ve güven veren ilişkilerin, insanların gelecek yaşamı ve kişilik özellikleri üzerinde belirleyici

olduğu Sigmund Freud ve Bowlby başta olmak üzere birçok araştırmacı tarafından kabul edilen bir gerçektir. (Giddens 1993: 69; Bilgin, 2003: 44; Sümer, 2012: 171; Teater, 2014: 18; Yavuzer, 2009: 248). Ancak son teknolojik gelişmelere bağlı olarak genç kuşakların sosyalleşmesine engel oluşuyla eleştiriler yöneltirse de hayatı anlamlandırmada kendine yer bulan teknolojinin önceki nesillerle göre etkin bir rol oynadığı bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Yine araştırma sonrasında sağlıklı ve huzurlu bir hayat yaşamamanın maddi zenginliğe ve şöhretli bir hayata tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Başka deyişle ortaya çıkan odur ki sağlıklı ve huzurlu yaşamak bütün kuşaklar/kişiler açısından arzulan bir hayatın göstergesidir. Fakat maddi imkânlar da göz ardı edilmemektedir. Orta ve yaşlı kuşaklar başarılı olmak, dünyadan tat almak ve eğlenmek gibi kişisel hedeflerden ziyade fedakârlık duygusuyla ve çocuklarının geleceğiyle yakından ilgilenmekle kendilerini sorumlu hissederek yaşam hedeflerini ve beklentilerini çocukları üzerinden oluşturmaktadırlar. Çocukları ve torunları onları hayata bağlayan unsurlardandır ve yaşam doyumlarını artırmaktadır. Ebeveynlerin bu tutumunda sosyal, siyasal ve milli hassasiyetlerin de rol aldığını söylemek mümkün olduğu kadar toplumsal değerlerde yaşanan aşınmanın da bu konuda etkisi bulunmaktadır, denilebilir.

Sonuç olarak; hayata bütüncül bir bakış açısına sahip olan kuşaklar açısından hayat hem nimet, hem fırsat hem de imtihan olmakla birlikte fırsatlar sunan bir zenginliğe sahiptir. Dolayısıyla hayatın bir anlamı vardır ve insanın kendisi bu anlamı keşfetmelidir. Olumsuz olarak algılanan hayat tecrübeleri her ne kadar kuşakların hayata karamsar bakmalarına sebep olsa da geleceğe dair ümitlerini korumaktadırlar ve yeni yaşam amaçları belirlemek suretiyle zorlukları aşmak için kararlı bir tutum sergilemektedirler. Zira genç kuşaklar (çocuklar) ailede öğrendikleri yaşam pratikleri çerçevesinde, yaşlı kuşaklar ise daha çok manevi ve kültürel değerler üzerinden hayatı anlamlandırmaktadırlar. Dolayısıyla bu durum “değişen yaşam koşulları ve tecrübeleri sonucunda kuşaklar, hayatı yeniden anlamlandırmakta ve yaşam amaçlarını yeniden belirlemektedir” hipotezimizi desteklemektedir. Genç ku-

şaklardan yaşlı kuşaklara doğru ilerledikçe bireysel yaşam amaçlarından ziyade toplumsal yaşam amaçları önem kazanmaktadır. Genç kuşaklar akran grupları, sosyal medya vb. etkiler sonucunda bireyselleşme eğiliminde olsalar da kuşaklar arasında oluşan duygusal bağ, yaşam boyu aileyi bir arada tutmaya yöneliktir. Aile fonksiyonlarından bazılarını modern kurumlara devretmişse de bu sosyal kurumlar, sorunların çözümünde ebeveynler başta olmak üzere diğer kuşaklardan aile üyelerinin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla aile, hala kuşakların hayatı anlamlandırması üzerinde etkide bulunan en önemli sosyal kurumlardan biridir.

Kaynaklar

- Acar, Y. B. ve H. Acar. (2013). Sistem Kuramı-Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 13(1). (29-35).
- Adler, A. (2014). *Yaşamın Anlamı ve Amacı*. (Çev.: Kamuran Şipal). İstanbul: Say Yay.
- Aydın C., Kaya M. ve Peker H.. (2015). Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (38). (39-55).
- Bilgin N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yay.
- Demirel E.T. (2013). Yaşam Amaçlarının Girişimcilik Düşüncesini Biçimlendirmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (45). (123-143).
- Demirel H.G., Demirel E.T. ve Düşükcan M. (2012). Yaşam Amaçları ve Meslek Seçimi: Üniversite Öğrencileri Örneği. 1. *Ulusal Ünye İ.İ.B.F İşletmecilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (325-336).
- Eagleton, T. (2017). *Hayatın Anlamı*. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Frankl V.E. (1992). *Man's Search for Meaning An Intruduction to Logotherapy*. Boston: Beacon Press.
- Giddens A. (1993). *Sociology. Cambridge*. UK: Polity Press
- Giddens A. ve Sutton P.W. (2014). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (Çev.: Ali Esgin). Ankara: Phoenix Yay.
- The Grant Study and the Glueck Study. (2014). Harvard Second Generation Study <http://www.adultdevelopmentstudy.org/grantandglueckstudy>. Erişim Tarihi: 15.10.2018
- İlhan T. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Uyumu Modeli Yaşam Amaçları, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Öznel İyi Oluş. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- İsen G. ve Batmaz V. (2006). *Ben ve Toplum*. İstanbul: Salyangoz Yay.
- Jary D. ve Jary J. (1991). *The Harper Collins Dictionary of Sociology*. Newyork : Harper Perennial A Division of Harper Collins Publishers.

- Kağıtçıbaşı Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yay.
- Karataş, Z. (2015). Manevi Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı Dergisi*.1(1). (3-15).
- Neugarten B., Havighurst R.J. ve Tobin S.S. (1961). The Measurement of the Life Satisfaction. *Journal of Gerontology*. (16). (134-143). <https://academic.oup.com/geronj/article-abstract/16/2/134/563493/The-Measurement-of-Life-Satisfaction?redirectedFrom=fulltext>. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2018.
- Sayın Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi (Ailenin Toplumdaki Yeri)*. İzmir: Ege Üniv. Basımevi
- Schopenhauer A. (2007). *Merhamet*. (Çev.: Zekâi Kocatürk). İstanbul: Dergâh Yay.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. J. ((2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. Ankara: Nika Yay.
- Slattery M. (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*. (Yay.Haz.: Ümit Tatlıcan ve Gülhan Demiriz). Bursa: Sentez Yay.
- Sümer N. (2012). Ana Babalık ve Bağlanma. (Der.: Melike Sayıl ve Bilge Selçuk) *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma* içinde. İstanbul: Koç Üniversitesi Yay.
- Sümer, N. (2015). *Dinlerde İntihar Şehitlik ve Ötanazi*. Ankara: Ankara Okulu Yay.
- TDK. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Teater B. (2014). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. (Çev. Ed.: Abdullah Karatay). Ankara: Nika Yayınları.
- Tolstoy. (2015). *Yaşamın Anlamı*. (Yay. Haz.: Hasan Murat Başbay). İstanbul: Turna Yay.
- Yavuzer H. (2009). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilkayalı, E. (2016). Sosyal Çalışmada Maneviyata Duyarlı Müdahale. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*. 53. (227-237).
- Yıldırım Ş. ve Şahin F. (2015). Yaşlılık ve Sosyal Hizmet, Harun Ceylan (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık* içinde 55-96, Ankara: Nobel Akademik Yay.

Recep Yıldız - Sadık Emecen

Zastrow, C. (2014). Sosyal Hizmete Giriş. (Çev. Ed.): Durdu Baran
Çiftçi. Ankara: Nika Yay.